

Omkamp om oppmerksomheten

TØI rapport 1891/2022 • Forfattere: Ole Aasvik, Marianne Stølan Rostoft • Oslo 2022 • 20 sider

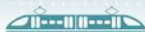
Forskningsfunn/Hovedresultater

- Sammenhengen mellom uoppmerksomhet blant bilførere og trafiksikkerhet er veldokumentert
- Man vet lite om effekten av ny teknologi, slik som skjermer og informasjonssystemer, på bilføreres oppmerksomhet
- Litteraturen er enda ung, og det er et tynt grunnlag for å konkludere
- Større skjermer ser ut til å være bedre for oppmerksomheten enn små, men enda viktigere er brukervennligheten og utformingen av brukergrensesnittet
- Variasjonen mellom bilførere er antagelig større enn variasjonen mellom ulike informasjonssystemer. Særlig advares eldre førere mot avanserte informasjonssystemer.

Det er en veldokumentert sammenheng mellom uoppmerksomhet og trafiksikkerhet. I norsk kontekst har det nylig blitt anslått at uoppmerksomhet bidro til om lag en tredel av dødsulykkene. Man vet også at nyere teknologi slik som smarttelefoner er blant de viktigste årsakene til distraksjon. Digitaliseringen og automatiseringen av privatbiler betyr at stadig ny teknologi bringes inn i bilførerens miljø, noe som kan påvirke oppmerksomheten. Man vet lite om effekten av nye informasjonssystemer i biler og deres effekt på føreres oppmerksomhet.

Stadig flere funksjoner flyttes inn i skjermer i nyere biler. Disse systemene er ulike mellom bilmerker, noe som kan gjøre det vanskelig å se systematiske effekter av systemene. Internasjonalt pågår det mange prosjekter for å samkjøre utviklingen av teknologi i biler for å ivareta trafiksikkerheten. Man ønsker også å lage systemer som kan fange opp uoppmerksomme sjåførere.

Teknologiutviklingen sett i lys av at uoppmerksomhet er en viktig ulykkesårsak gir motivasjonen for denne litteraturgjennomgangen. Hovedformålet er å undersøke publisert forskningslitteratur om effekten av nye informasjonssystemer, især skjermer langs midtkonsollen, på bilføreres oppmerksomhet. I tillegg diskuterer vi utviklingsbaner og anbefalinger til aktuelle aktører.

Det er lite publisert forskning på effekten av skjermer for bilføreres oppmerksomhet. Dette er naturlig ettersom teknologien er ny og forskningen trenger noen år på å modnes. Noen tendenser er det likevel mulig å finne i litteraturen. Det er publisert en studie som ser spesifikt på skjermstørrelsens effekt på oppmerksomhet. Denne fant at større skjermer faktisk kan se ut til å gi en lavere oppmerksomhetskostnad enn mindre skjermer. Allikevel ser man at brukervennlighet og utformingen av selve brukergrensesnittene ser ut til å være viktigere enn størrelsen på skjermen. Det er også noen alderseffekter, der eldre bilførere ofte bruker mer kapasitet på å navigere de digitale brukerflatene. Faktisk har noen fra den amerikanske interesseorganisasjonen for bileiere og bilbransjen gått nokså langt i å foreslå at de mest krevende informasjonssystemene bør unngås helt, og særlig for eldre bilførere (55-75 år). Systemene bør tilrettelegges ved å ha godt plasserte manuelle knapper, skjermer nær siktlinja mot veien foran og legge til rette for stemmestyring, ifølge forskerne.

Et annet, viktig hovedpoeng i et ungt forskningsfelt er at effekten av variasjon blant deltakerne antagelig er større enn effekten av tiltakene som utprøves. Her har man sett at det er nødvendig å kontrollere for egenskaper ved forskningsdeltakerne, ettersom disse systematisk varierer. Nye metoder for å gjøre dette blir stadig utviklet. Vi gir noen anbefalinger på bakgrunn av resultatene, selv om disse er preget av usikkerheten i forskningsfeltet. Vi understreker viktigheten av å ta høyde for karakteristikk ved et bredt spekter av bilførere når ny teknologi utvikles. Vi vil også trenge ny forskning av høy kvalitet for å følge denne utviklingen videre ettersom teknologien utvikler seg og modnes.